

VESTFOLD TINGRETT

DOM

Avsagt: 10.03.2021 i Vestfold tingrett, Larvik

Saksnr.: 20-072166TVI-VEFO/LA

Dommer: sorenskriver Siri Vigmostad

Saken gjelder: Krav om fjerning av ulovlig utlagt lekter, stans av ulovlig virksomhet ihh grannelova §10, jfr. § 2, krav om økonomisk erstatning og ikke-økonomisk erstatning.

Kim Fredrik Falster
Marius Erik Falster
Christian Martin Falster
Preben Falster
Nils Petter Falster

Advokat Astri Adele Christensen Os
Advokat Astri Adele Christensen Os
Advokat Astri Adele Christensen Os
Advokat Astri Adele Christensen Os
Advokat Astri Adele Christensen Os

mot

Norsk Stein AS
Larvik kommune

Advokat Morten Hugo Berger
Advokat Hanne Strand

DOM

Saken gjelder krav om fjerning av lekter, stans i ulovlig virksomhet i Svartebukt havn og erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk tap.

Framstilling av saken

Larvik kommune startet arbeidet med å etablere en havn for utskipping av skrotstein etter steinindustrien rundt 1990. I 1992 ble det sendt en konsekvensmelding til Fiskeridepartementet som ble godkjent i 1993. Departementet stilte ikke krav om konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven. Den 22. mars 1995 ble reguleringsplan for Svartebukt havn godkjent. Havnen ville medføre støyproblemer for flere av hyttene i området. For å redusere problemet ble det i planen pekt på støyreducerende tiltak som å *innføre restriksjoner på drift om natten, i spesielle helger på sommeren og i sommerferien, kan støyen fra anlegget bli langt mindre sjenerende enn ved en helkontinuerlig drift. Det må være et krav, med hjemmel i Forurensningsloven, at havnen får konsesjonsbehandling i forhold til støy, driftstider/perioder m.m. før ordinær drift iverksettes.*

I 1999, i forbindelse med reguleringsendringer tok kommunen opp med Kystverket om det var nødvendig med konsekvensutredning. Svaret var at det ikke var nødvendig: *Etter det vi kjenner til er tiltaket etter hvert redusert i størrelse og omfang, og dette er videreført i framlagte planforslag. Betydningen av tiltakets ulike virkninger vurderes ikke å ha endret seg vesentlig siden meldingen ble godkjent. For vår del vurderes utredningsplikten ihht bestemmelser om konsekvensutredning i plan- og bygningsloven som oppfylt i og med Fiskeridepartementets godkjenning.*

Den 7. juli 1999 ble det lagt inn bestemmelser om driftstider og støyreducerende tiltak for Svartebukt havn. Disse ble revidert noe den 27. september 2000. Det endelig vedtaket ble:

a) I perioden 15.05 til 15.09 tillates ikke drift til følgende tider:

- Mandag til torsdag i tidsrommet kl. 22.00 til kl. 06.00*
- Fredag kl. 18.00 til lørdag kl. 06.00*
- Lørdag kl. 18.00 til mandag kl. 06.00*
- I fellesferien (3 uker) eller på helligdager.*

b) I perioden 15.05. til 15.09. tillates normalt drift kun til følgende tider:

- Mandag, tirsdag, onsdag og torsdag kl. 06.00- 22.00*
- Fredag: kl. 06.00 - 18.00*
- Lørdag: kl. 06.00- 14.00*

c) I perioden 15.05. - 15.09. kan det av hensyn til kontinuitet i utskipningen tillates drift også til følgende tider:

- Fredag: kl. 18.00 - 22.00 i inntil 5 dager*

- Lørdag: kl. 14.00 - 22.00 i inntil 5 dager
- Søndag: etter kl. 18.00 i inntil 3 dager
- Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag og fredag: kl. 22.00 - kl. 06.00 neste dag i inntil 5 dager

Drift fredag, lørdag eller søndag til nevnte tider kan kun skje slik at maks 5 helger berøres.

Det tillates ikke drift i fellesferien (3 uker) eller på helligdager.

Drift innenfor disse tidene skal rapporteres til kommunen. Utbygger er ansvarlig for å etablere et system som gjør det mulig for hytteeiere og andre på forhånd å innhente informasjon om eventuell drift i planområdet.

d) Det stilles følgende krav til støytiltak:

- * Det må benyttes støysvake maskiner.*
- * Det forutsettes at bedriften iverksetter nødvendige tiltak for å begrense støyen mest mulig i forbindelse med transport, mellomlagring og lasting og lossing.*

e) Dersom støytiltakene nevnt under pkt. d ikke anses tilstrekkelig kan bygningsmyndighetene kreve ytterligere tiltak.

Den 1. juli 2003 startet driften i Svartebukt havn. Fra start av og frem til mai 2010 ble skrotstein stort sett fraktet ut på lekter, men også med noe med skip. Fra 2011 brukes skip oftere enn lektere og i 2012 er skip det dominerende. Skipene ble etter hvert større og i oktober 2014 kom det første Pearl skipet, skip på over 38.000 dwt. Sommeren 2017 og 2018 anløp flere Pearl skip havnen.

Fra høsten 2014 ble en leker forøyd til kaia for å brukes som kaiforlenger og lasterampe slik at større skip kunne komme inn. Den 16. juni 2016 ble lekteren Stema Barge 2 lagt til kai i Svartebukt og ligger der fortsatt da hovedforhandlingen ble avsluttet. Det ble forklart under rettsmøtet at den skulle forlate Svartebukt i mars måned for igjen å settes i trafikk. I løpet av den tiden den lå der, lå den fra november 2017 til november 2020 i arrest.

Den 5. juni 2004 ble Dāvøya-skjønnet avhjemlet og familien Falster fikk ulempestøerstatning med kr 50.000 for redusert rekreasjonsverdi.

Det kom mange klager på støy og støv og kommunen fremmet et arbeid for å vurdere strengere reguleringsbestemmelser for å avbøte dette. Den 18. juni 2014 vedtok kommunestyret å videreføre det regelverk som allerede var vedtatt. Den 10. februar 2016, ble, etter klage fra Mørjefjorden hytteforening, ble varslingssystemet endret til å bli nettbasert.

Familien Falster engasjerte advokat og det ble rettet innsigelser til kommunen om at det var ulovlig å bruke annet enn lekter eller skip under 1350 dwt i Svartebukt. Det ble også fremhevet at lekteren lå delvis i et område avsatt til friluftsområde i sjø. Da den lå fast til kai var dette et «tiltak» som krevde dispensasjon etter plan- og bygningsloven, noe som ikke var omsøkt. Etter flere henvendelser til kommunen, ble dette tatt i dette i løpet av 2020. Norsk Stein AS fikk varsel om pålegg om retting og ileggelse av tvangsmulkt. Da lekteren ikke ble fjernet gav Larvik kommune ved bygningsmyndighetene pålegg om å fjerne ulovlig plassert lekter og ileggelse av tvangsmulkt. Norsk Stein AS klaget. Planutvalget vedtok først en utsettelse da de ønsket en befaring. Den 20. oktober 2020 gjorde planutvalget om bygningsmyndighetenes vedtak. Familien Falster klaget over dette. Klagen ble 8. desember 2020 oversendt Statsforvalteren. Den er fortsatt til behandling der.

Den 14. mai 2020 tok familien Falster ut stevning ved Vestfold tingrett og la ned slik påstand:

1. Larvik Kommune og Norsk Stein AS pålegges å fjerne lekteren - Stema Barge 2 – som ligger forankret i Svartebukt Havn innen en frist fastsatt etter rettens skjønn.
2. Larvik Kommune og Norsk Stein AS forbys å tillate skip på over 1.350 tonn å anløpe Svartebukt Havn.
3. Larvik Kommune og Norsk Stein AS, pålegges som solidarisk ansvarlige å betale økonomisk erstatning for skader og ulemper som er påført saksøkte frem til domsslutning som et samlet beløp til Christian Martin Falster, Marius Erik Falster, Kim Fredrik Falster, Nils Petter Falster og Preben Falster utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven fra forfall til betaling skjer.
4. Larvik Kommune og Norsk Stein AS, pålegges som solidarisk ansvarlige å betale ikke-økonomisk erstatning som et samlet beløp til Christian Martin Falster, Marius Erik Falster, Kim Fredrik Falster, Nils Petter Falster og Preben Falster utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven fra forfall til betaling skjer.
5. Larvik Kommune og Norsk Stein AS pålegges å dekke sakens omkostninger med tillegg av forsinkelsesrente etter loven fra forfall til betaling skjer.

Rettidig tilsvar kom inn fra begge de saksøkte. Norsk Stein AS har lagt ned slik påstand:

Prinsipalt:

1. Kravet om erstatning for økonomisk tap i saksøkernes påstand punkt 3, avvises.
2. Norsk Stein AS frifinnes.

Subsidiært:

1. Norsk Stein AS frifinnes.

I begge tilfeller:

1. Norsk Stein AS tilkjennes sakskostnader.

Larvik kommune har lagt ned slik påstand:

1. Søksmålet avvises hva gjelder saksøkernes påstand punkt 1, 3 og 4.
2. Larvik kommune frifinnes for saksøkernes påstand punkt 2 og 5 og på subsidiært grunnlag for saksøkernes påstand punkt 1, 3 og 4.
3. Larvik kommune tilkjennes sakens kostnader.

Larvik kommune ønsket å stanse saken i påvente av avgjørelse i forvaltningssaken om lekteren kan ligge til kai eller ikke. De fikk ikke medhold til i dette.

Hovedforhandling ble holdt i perioden 15. til 19. februar 2021. To representanter fra familien Falster og en partsrepresentant fra Norsk Stein AS og Larvik kommune forklarte seg. Det ble avhørt fire vitner. Det som ble dokumentert fra faktisk utdrag og tilleggs utdrag er markert.

Familien Falsters påstandsgrunnlag

Aktivitetene i Svartebukt havn er i strid med gjeldende reguleringsplan, kommunedelplan og andre bestemmelser i plan- og bygningsloven.

Lekteren Stema Barge 2 er tatt ut av «alminnelig drift» da den benyttes som brygge/kaiforlenger/lasterampe. Bryggelekteren er et tiltak iht plan- og bygningsloven § 1-6. Den ligger utenfor reguleringsområdet for kommunedelplanen og er ikke omsøkt, jf pbl § 20-1 a og j. Den legger til rette for en vesentlig utvidelse og endring av driften.

Gjeldende reguleringsplan tillater kun utskipning av skrotstein med lekter og slepebåt. Det er ingen innvendinger til at skip under 1350 dwt frakter skrotstein fra havna forutsatt at det ikke kreves lekterbrygge. Omlegging til skip opp til 40.000 tonn er et tiltak iht pbl § 1-6 i strid med reguleringsplanen.

Ulemper på en eiendom, som skyldes aktiviteter på naboeiendommen i strid med plan og bygningsloven og dets bestemmelser, er unødvendige og urimelige og i strid med naboloven § 2. Det er ingen ny tålegrense for ulemper som skyldes ulovlige aktiviteter. Det er tilstrekkelig å fastslå ulovligheter etter naboloven § 2. Det er fullt ut mulig å frakte skrotstein med lekter og slepebåt. Det har vært gjort tidligere og nå skal Stema Barge 2 settes i drift igjen. Unntaket i naboloven § 10 a og b kommer ikke til anvendelse da det kun er aktiviteter i strid med reguleringsplanen som kreves rettet.

Påstandens punkt 1, 2, 3 og 4 kan ikke avvises i forhold til Larvik kommune i medhold av tvisteloven § 1-3 da aktualitetskravet er oppfylt. Kommunen har gjennom Larvik havn aktivt medvirket til de ulovlige tiltakene. Det er nødvendig å få dom mot kommunen for å avklare hvordan driften skal være om partene ikke reforhandler avtalen leieavtalen etter utløpet i 2024.

Naboloven § 9 gir hjemmel for erstatning for økonomisk tap. Tapet må vurderes skjønnsmessig, i lys av skadevolderens skyld, ulempens omfang for saksøkerne og basert på hva som er vil utgjøre nødvendige utgifter til rimelige tiltak for å avbøte ulempen. Det vises også til det ulovfestede culpaansvar og forurensningsloven § 57 b.

Erstatningskravet er ikke rettskraftig avgjort ved skjønnen i 2004. Det gjaldt kun støy som var lovlig iht reguleringsplanen. Kravet som nå fremmes gjelder kun de ulemper saksøkerne ble påført i 2017, 2018 og deler av 2019 som var så store at de ikke orket å være på hytta.

Erstatningskravet er ikke foreldet. Krav om skadeserstatning foreldes ikke etter skadeserstatningsloven § 9. Ulempene har utviklet seg over tid, men ble markant forverret sommeren 2017. Erstatningskravet gjelder kun for den perioden da ferien ble uutholdelig. Kravet er fra sommeren 2017 og innenfor tre års regelen.

De saksøkte har utvist hensynsløs adferd i strid med straffeloven § 266. Skadeerstatningsloven gir da rett til ikke-økonomisk erstatning. Den hensynsløse adferden har krenket saksøkernes fred. De saksøkte ble gjort uttrykkelig oppmerksom på konsekvensene av deres adferd.

Det er ingen bemerkninger til sakskostnadsoppgaven fra kommunen. Når det gjelder den fra Norsk Stein vises det til at de er saksøkt men har en høyere oppgave enn saksøkerne har. Det er også tatt en veldig høy timepris og det er tatt samme pris for alt som er gjort.

Familien Falsters påstand:

1. Larvik Kommune og Norsk Stein AS pålegges å fjerne lekteren - Stema Barge 2 – som ligger forankret i Svartebukt Havn innen en frist fastsatt etter rettens skjønn.
2. Larvik Kommune og Norsk Stein AS forbyr å benytte skip over 1.350 dødvekttonn, annet enn lekter med slepebåt, til utskipning av skrotstein fra Svartebukt Havn.
3. Larvik Kommune og Norsk Stein AS, pålegges som solidarisk ansvarlige å erstatte økonomisk tap for ulemper som er påført Christian Martin Falster, Marius Erik Falster, Kim Fredrik Falster, Nils Petter Falster og Preben Falster i perioden fra Juni 2017 til domsslutning som et samlet beløp utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven fra forfall til betaling skjer.
4. Larvik Kommune og Norsk Stein AS, pålegges som solidarisk ansvarlige å betale ikke-økonomisk erstatning som et samlet beløp til Christian Martin Falster, Marius Erik Falster, Kim Fredrik Falster, Nils Petter Falster og Preben Falster utmålt etter rettens skjønn, med tillegg av forsinkelsesrente etter loven fra forfall til betaling skjer.
5. Larvik Kommune og Norsk Stein AS pålegges å dekke sakens omkostninger med tillegg av forsinkelsesrente etter loven fra forfall til betaling skjer.

Norsk Stein AS's påstandsgrunnlag

Vilkårene for erstatning for økonomisk tap foreligger ikke.

Det foreligger ingen ny ulempe. Fremtidige ulemper og sjenanse ble kompensert i skjønnsaken. Ny erstatning vil være betinget av at det foreligger en ny virksomhet, noe som ikke er tilfelle. Ulempen overstiger ikke tålegrensen. Familien Falster har fått erstatning for havnevirksomhet og må akseptere vesentlige økte ulemper som er forårsaket av havnevirksomheten.

Forutsatt at tingretten legger til grunn at det foreligger ny virksomhet og ny ulempe, tilsier dette et utgangspunkt for havnevirksomhet med impulsstøy på 50 L. Dette må justeres i forhold til begrensninger i driftstidene som verne mot støy i viktige bruksperioder. Her er det kun snakk om en midlertidig ulempe og da må grensen settes vesentlig høyere enn 50 L-den.

Det påståtte økonomiske tapet er ikke erstatningsrettslig vernet. Naboloven § 9 verner utelukkende økonomiske skader og ulemper som skriver seg fra det nabostridige forholdet. Tapt ferietid er en ideell verdi. Utgifter til alternativ feriebolig anses uansett ikke for et økonomisk tap etter naboloven. Det kan ikke anses som et avbøtende tiltak. Det foreligger ikke et faktisk tap. De har selv avvist at det foreligger et faktisk økonomisk tap.

Kravet er foreldet. Det har vært skip over 1350 dwt i Svartebukt siden oppstart i 2003.

Det kan ikke kreves retting, her fjerning av Stema Barge 2, når havnen er etablert etter vedtak om ekspropriasjon, jf. naboloven § 10 første ledd litra b, heller ikke om rettingen ikke medfører at virksomheten opphører. Stema Barge 2s tilstedeværelse i havnen innebærer ingen brudd på tålegrensen. Man kan kun pålegge retting som innebærer at tålegrensen ikke overstiges, man kan ikke kreve bestemte tiltak. Erstatningen de ble tilkjent i skjønnet for lekterlasting hindrer at man i tillegg kan kreve retting.

Saksøkerne kan ikke kreve et forbud om å benytte skip over 1350 dwt, annet enn lekter med slepebåt, til utskipning av skrotstein fra Svartebukt havn. Skipstrafikken er tillatt etter offentligrettslige regler, og kan det ikke kreves retting. Det kan ikke kreve retting når havnen ble etablert etter vedtak om ekspropriasjon. Subsidiært foreligger det ikke ulemper over tålegrensen, jf. naboloven § 2. Uansett er ulemper kompensert gjennom erstatning.

Det kan ikke kreves erstatning av ikke-økonomisk art etter skadeserstatningsloven § 3-5. Støy fra virksomheten faller utenfor virkeområdet til § 3-5 jf § 3-3 og straffeloven § 266. Det er en annen type hensynsløs adferd som ligger til grunn for straffeloven § 266. Skulle

de utmåles en erstatning må det bli et svært lavt beløp når man sammenligner dette med erstatning utmålt i grove voldssaker. Kravet er også foreldet etter foreldelsesloven § 9.

Norsk Stein AS's påstand

Prinsipalt:

1. Kravet om erstatning for økonomisk tap i saksøkernes påstand punkt 3 avvises.
2. Norsk Stein AS frifinnes.

Subsidiært:

1. Norsk Stein AS frifinnes.

I begge tilfeller:

1. Norsk Stein AS tilkjennes sakskostnader.

Larvik kommunes påstandsgrunnlag:

Saken må avvises da kommunen ikke er rett saksøkt etter naboloven. Det er bruker som må holdes ansvarlig. Det foreligger en sammenblanding av kommunens roller. Kommunens oppfølging som offentligrettslig organ ligger utenfor søksmålet. Kravet til passiv søksmålskompetanse er heller ikke oppfylt.

Kommunen er ikke rett ansvarssubjekt etter skadeserstatningsloven. Det er gjerningsmann som er ansvarlig. Kravet til passiv søksmålskompetanse er heller ikke oppfylt.

Subsidiært må saken avvises da erstatningskravet er rettskraftig avgjort. Det foreligger ingen ny ulempe/krav.

Vilkårene for krav om erstatning etter naboloven § 9 er ikke til stede. Kravet foreldes etter foreldelsesloven § 9 nr 1, tre år etter at skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden. Det har vært skipsanløp med skip over 1350 dwt siden 2003. Vitner forklarer at endringene senest manifesterte seg i 2012. Det er ikke sannsynliggjort noe økonomisk tap. De påberopte ulemper overstiger ikke tålegrensen i naboloven. Det foreligger ingen unødig eller urimelig ulempe som ikke var ventelig. Det overstiger ikke tålegrensen og økte ulemper knyttet til havnevirksomheten må aksepteres.

Retting kan ikke kreves når tiltaket er ekspropriert, jf naboloven § 10 første ledd bokstav b. Subsidiært overstiger ikke tålegrensen naboloven § 2 da den ikke strider mot reguleringsbestemmelsene. Forbud mot skip over 1350 dwt kan ikke innfortolkes i reguleringsbestemmelsene. Det er en offentligrettslig oppgave å fastsette begrensninger.

Planutvalgets vedtak av 20. oktober 2020 står ikke til prøving. Det var ikke tilsiktet at «friluftsområde i sjø» skulle omfatte sjøområdet utenfor Svartebukt havn. Ulovlighetsoppfølgingen har ingen betydning for tålegrensevurderingen.

Plan- og bygningsloven ivaretar offentlig interesser mens naboloven verner om de privatrettslige interesser.

Reglene om søknadsplikt er en saksbehandlingsregel og et eventuell brudd på dette er en formell feil som ikke har betydning for tålegrensevurderingen.

Et krav om retting slik det er fremsatt omfatter mer enn påberopte ulemper. Det vil omfatte nesten alle de skipsanløp som har vært siden 2003. Det er ikke skipenes størrelse som er avgjørende for hvor mye støy det blir, det varierer fra skip til skip.

Det kan ikke kreves fjerning av lekter da tiltaket er ekspropriert og ulempene ikke overstiger tålegrensen i naboloven § 2.

Vilkårene for å idømme ikke-økonomisk erstatning er ikke tilstede. Kravet foreldet. Subsidiært er kravet i straffeloven § 266 om hensynsløs adferd ment å omfatte helt andre tilfeller.

Larvik kommunes påstand

1. Søksmålet avvises hva gjelder saksøkernes påstand punkt 1, 2, 3 og 4.
2. Larvik kommune frifinnes for saksøkernes påstand punkt 5 og på subsidiært grunnlag for saksøkernes påstand punkt 1, 2, 3 og 4.
3. Larvik kommune tilkjennes sakens kostnader.

Rettens vurdering

Krav om retting i medhold av naboloven § 10 jf § 2

Kravet om retting gjelder både at lekteren, som ligger ved kai i Svartebukt, skal fjernes og at det skal forbys å benytte skip over 1.350 dwt med unntak av lekter med slepebåt, til utskipping av skrotstein. Lekteren kreves fjernet da den brukes som kaiforlenger som igjen gjør det mulig for større skip å kunne laste i havnen. Lekteren ligger delvis utenfor planområdet og er da et tiltak som er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven.

I § 10 første ledd bokstav b er det gjort unntak fra retteplikten når tiltaket er etablert etter vedtak om ekspropriasjon. Havnen i Svartebukt er etablert etter ekspropriasjon. Dette er en unntaksfri regel, jf rettspraksis og forarbeider:

Rt-1980-309 Siktemålet med § 10 tredje ledd var således å unnta spørsmålet om retting fra domstolsprøvelse.

NOU 1982 nr 19 side 166 Klarest springer dette i øynene i de tilfelle som går inn under granneloven § 10 tredje ledd, hvor virksomheten har oreigningsrett enten etter særskilt samtykke eller med hjemmel direkte i loven. I disse tilfellene må det etter Høyesteretts dom i Rt-1980-309 legges til grunn at vederlagsregelen ikke får anvendelse, og at det bare skal

gis erstatning for økonomisk tap overensstemmende med vanlige ekspropriasjonsrettslige regler.

NOU 1982 nr 19 side 171 Utgangspunktet er her – som før nevnt – at domstolene ikke har adgang til å påby utbedrende tiltak in natura. Spørsmålet om det er grunn til å påby utbedrende tiltak, er avgjort med endelig virkning under forvaltningsbehandlingen, eventuelt granneskjønnet. Selv om domstolen ut fra sin vurdering skulle finne at virksomheten volder skader og ulemper som det ville være rimelig å pålegge utbedret gjennom tiltak, kan den ikke gi virksomheten pålegg om å gjennomføre slike tiltak.

Ot.prp nr 33 (1988-89) side 72 Til grunn for en avgjørelse om utbedrende tiltak vil det måtte ligge en sammensatt avveining mellom på den ene side de økonomiske konsekvenser for den forurensende virksomhet og på den andre side de miljømessige fordeler tiltakene vil medføre. En slik avveining ligger nokså fjernt fra de oppgavene domstolene vanligvis arbeider med. Avgjørelsen krever dessuten en spesialisert innsikt domstolen ikke besitter, og som derfor – selv ved bruk av sakkyndige – ikke egner seg for domstolsavgjørelse.

RG-2008-343 Det kan riktignok reises spørsmål ved om lovgrunnen slår til når det er tale om rettinger som kan gjøres uten at tiltaket i seg selv forringes. Det vil være mulig å istandsette dreneringssystem uten å fjerne selve jernbanefyllingen. Det er likevel ikke holdepunkter i ordlyden i § 10 første ledd bokstav b som tilsier at ekspropriasjonsunntaket ikke gjelder for slike tilfelle. Lagmannsretten finner derfor at ekspropriasjonsunntaket kommer til anvendelse, og at heller ikke disse rettingskravene kan føre frem.

Kravet om retting slik at lekteren fjernes kan ikke avgjøres av domstolene.

Larvik kommune har startet en prosess i forhold til lekteren og pålagt Norsk Stein AS å fjerne lekteren med hjemmel i plan- og bygningsloven. Pålegget ble omgjort av planutvalget og saken ligger nå hos Statsforvalteren. Gyldigheten av omgjøringsvedtaket fra planutvalget er ikke en del av denne saken. Retten kan ikke vurdere om lekteren ligger ulovlig i havnen etter plan- og bygningsloven.

Familien Falster mener man kan kreve retting da driften er ulovlig etter reguleringsplanen. Den ulovlige driften er da unødvendig og urimelig etter naboloven jf § 2.

I forarbeidene til reguleringsplanen og i selve planen er det kun nevnt lekter som utskipningsobjekt. Dette ble i retten forklart med at så lenge utskipning skjedde fra Revet ble det i all hovedsak brukt lekter. Dette var følgelig normalen da man arbeidet med reguleringsplanen. Oversikten over anløp i havnen viser at fra oppstart i 2003 har man hvert år brukt skip over 1.350 dwt til utskiping. Frem til ut 2009 var det nesten utelukkende lektere som ble brukt. Deretter ble bruken av skip ble mer og mer dominerende, og fra og

med 2012 har det nesten ikke vært brukt lektere. Skipene har vært av varierende størrelse, men alltid over 1.350 dwt med ett unntak i 2008. Pearl skipene er de største som har vært i bruk i havnen. De første kom i 2014, men i 2017 og 2018 var det mange av dem, særlig i sommermånedene.

At skip ikke er nevnt i reguleringsplanen medfører er ikke i seg selv nok til at planen må tolkes innskrenkende. Det er heller ikke sagt at skip under 1.350 dwt er tillatt. Skip har hele tiden blitt brukt til utskiping av skrotstein. Det må man forvente at kommunen kjente til. Naboer klaget ikke spesifikt på skipsanløpene de første årene, det kom først senere når de største skipene begynte å komme. Før det gikk naboklager på støy generelt. Det synes som om heller ikke naboer mente at skip ikke kunne benyttes.

Omleggingen i Svartebukt havn fra bruk av lekter til i all hovedsakelig å bruke skip må sees på som en følge av den alminnelige utviklingen i samfunnet. Det samme gjelder bruken av større skip. Lektere er mer værutsatt, de tåler lite sjø og holder lavt fart, ca 3-4 knop, ifølge Olsen leder for avdelingen av Norsk Stein AS i Svartebukt. De egner seg derfor dårligere til bruk vinterstid. Hele verden er markedet Norsk Stein AS er rettet mot. De leverer blant annet til Bahamas og da er transport med lekter ikke et alternativ. Det har også vært en utvikling hvor kjøperne av skrotstein i langt større grad bruker egne fartøy mot før å leie lekter av Norsk Stein AS. Konkurransen i markedet er blitt større og å nekte bruk av større skip vil være ensbetydende med å miste kontrakter.

At endringer av driftsform som medfører en klar økning av støy og andre plager, anses som påregnelig fordi det er en del av samfunnsutviklingen, finnes det flere høyesterettsdommer på, særlig når det gjelder flyplasser, f.eks Rt-1973-1193, Bodø-dommen:

Flyfrekvensen og støyen fra jetflyene steg jevnt og sikkert, men dette må karakteriseres som ventelig i lovens forstand – det var en følge av den alminnelige utvikling. Vel er det så at utviklingen gikk fort, men dette kan ikke endre vurderingen. Dette gjelder også den omstendighet at jagerne fikk den såkalte etterbrenner i 1960. .

Økningen i støyplagene fra Bodø lufthavn var høyere enn i Svartebukt. Driften ved Bodø lufthavn var daglig, mens i Svartebukt er driften er mer sporadisk, med 102 lastedager i 2012 som er det høyeste tall. I Bodø-dommen kom husene før flyplassen, mens i Svartebukt kom hyttene før havnen. Men det har vært et skjønn hvor familien Falster også fikk erstatning for ulemper. De må da anses å være i samme situasjon som i Bodø. I Svartebukt er det også innført driftsbegrensninger fra 15. mai til 15. september, og disse overholdes. Området er regulert som havn for utskiping av skrotstein. Støyen fra selve lastingen er har nok ikke økt med unntak av at det tar lengre tid å laste når skipet er stort. Den største kilden til økt støy er at skipene går for motor hele tiden de ligger til kai. Dette må likevel anses å være innenfor det som er påregnelig støy fra en havn.

Familien Falster mener også at reguleringsplanen § 13 bokstav e, som viser til at *det må benyttes støysvake maskiner*, støtter at reguleringsplanen kun gir rett til å benytte lektere eller skip under 1350 dwt.

Partene er uenige om støysvake maskiner kun gjelder maskiner på land eller også lekter/skip. Språklig sett vil ikke «maskiner» omfatte skip. I støyrapporten fra Sinus fra 2005 ser de kun på mulige støyreducerende tiltak på den landbaserte delen av havna, til tross for at de poengterer at også lektere kan avgi mye støy, *støyende diesel-enhet på lekter Boa Barge*. Det er mer sannsynlig at «*støysvake maskiner*» kun gjelder den landbaserte driften. Men uansett vil ikke denne henvisningen føre til at reguleringsplanen tolkes mot bruk av skip.

Lekter med hjelpemotor gir ikke nødvendigvis mindre støy enn skip. Støyen varierer fra en lekter med hjelpemotor til en annen. Det er heller ikke alltid størrelsen på skipet som er avgjørende for hvor mye støy det blir. Nyere båter er ofte mer støysvake enn eldre. Forskjellen er at større skip tar mer last og da går det lengre tid til lasting. Skip går også med motoren i gang hele den tiden de ligger ved havn.

Driften i Svartebukt havn er ikke i strid med reguleringsplanen. Økningen i støy er innenfor det påregnelige og dermed innenfor tålegrensen i naboloven § 2.

Er kommunen rett saksøkt:

Etter naboloven er det eier som er ansvarssubjektet, uavhengig om det er privat eller offentlig eier. Det samme vil en bruker også være. Men der brukeren har hånd om den virksomhet som er påklaget, kan eier ikke samtidig holdes ansvarlig, jf Falkanger – tingsrett 8. utgave side 454 *Men der det er brukeren som har hånd om den påklagede virksomhet, kan eieren ikke samtidig holdes ansvarlig.*

Dette er fulgt opp i rettspraksis, jf LG-2013-154757 *I faktisk henseende legger lagmannsretten til grunn at Bergen Live leier en del av arealene på Bergenus festning til konserter. Bergen Live står for alle deler av virksomheten. Staten har stilt som vilkår at alle offentlige tillatelser innhentes og at konsertene skal være ferdige innen kl 00 00, men tar ikke del i den praktiske avvikling av konsertene og er uten økonomisk ansvar for disse. I samsvar med opplysninger fremkommet under forberedelsen av ankesaken legges til grunn at leieforholdet er fornyet for fem år med virkning fra og med 2014.*

Konsertvirksomheten vil fortsette i kommende leieperiode. Det må legges til grunn at staten heller ikke i tiden fremover vil ta del i konsertvirksomheten, men at organiseringen av denne vil finne sted på samme måte som pr i dag.

Når konsertvirksomheten fullt og helt foregår i regi av leietaker, er lagmannsretten enig med tingretten i at Johnsen ikke har behov for rettslig avklaring overfor staten som utleier. Johnsen må rette sine krav mot Bergen Live dersom han ønsker en vurdering av om

naborettslige skranker krenkes gjennom konsertvirksomheten slik den foregår nå. Det er i den forbindelse uten betydning om konsertene finner sted på Koengen eller på andre deler av festningsområdet.

Saksøker har presisert at kommunen er saksøkt i kraft av å være grunneier.

Norsk Stein AS har enerett til å bruke kai- og havneanlegget. Kommunen, eller Larvik havn KF, har ingen innflytelse eller innvirkning på driften. Larvik Havn ved havnesjefen organiserte et møte i 2016 i Svartebukt havn med rederi, operatør, taubåtrederi og los. Formålet var å legge til rette for at man på en sikker måte kunne fortøye en leker til kaia slik at den kunne brukes som kaiforlenger. Retten mener dette ikke er å ta del i driften. Det var Norsk Stein AS som ønsket løsningen slik at de kunne ta imot større skip og møtet var etter initiativ fra dem. Det var Kystverket med los som godkjente løsningen. At Larvik havn bekostet ekstra forankringsfester slik at dette kunne gjennomføres er heller ikke å ta del i driften. De eier kaianlegget og det er ikke unaturlig at utleier tar kostnaden med større utvidelser på eget anlegg. At havnesjefen har vist til «mottakplikten» er ikke å instruere Norsk Stein AS. Det er mer som en påminnelse av hva som er gjeldende regelverk. Leieavtalen gjelder til 30.11.2024, med rett til reforhandling. Norsk Stein AS er antagelig den eneste reelle leietaker i og med at havnen er regulert for utskipping av skrotstein. At kommunen var saksøker i Dåvøya-skjønnet var naturlig da det var kommunen som eksproprierte grunnen for å anlegge havnen og betalte erstatning for grunn og/eller ulemper. Kommunen som offentligrettslig myndighet har ikke her større muligheter til å gripe inn i driften enn de har overfor andre private eiere.

Det er Norsk Stein AS som har hånd om driften av Svartebukt havn AS. Krav må rettes mot selskapet og ikke kommunen. Saken avvises i forhold til kommunen.

Krav om erstatning for økonomisk tap:

Da retten er kommet til at virksomheten i Svartebukt havn ikke er i strid med naboloven § 2, kan det heller ikke kreves erstatning etter § 9. Det kan heller ikke kreves erstatning enten den ulovfestede culparegel.

Krav om erstatning for ikke-økonomisk tap:

Det er krevd erstatning for brudd på straffeloven § 266, hensynsløs adferd. Retten er kommet til at driften i Svartebukt havn drives lovlig. Det er ikke grunnlag for å si at dette er skremmende eller plagsom adferd. Bestemmelsen er også ment for en helt annen type hensynsløs adferd enn støyplager fra næringsvirksomhet, havner o.l.

Sakskostnader:

Norsk Stein AS og Larvik kommune har vunnet saken i sin helhet og har krav på å få dekket sine sakskostnader, jf tvisteloven § 20-2. Retten kan ikke se at noen av unntakene i tredje ledd kommer til anvendelse.

Advokat Os har bemerket at salæret fra Norsk Stein AS er for høyt. Det er høyere enn hennes og hun er saksøker. Videre er det brukt en meget høy timepris og den samme timepris er brukt på alt arbeid. Hun har ingen bemerkninger til kommunens omkostningsoppgave.

Advokat Berger har bemerket at han har brukt noe færre timer enn advokat Os, forskjellen ligger i timeprisen. Han er spesialkompetanse på området og det muliggjør en høyere timepris.

Advokat Strand hadde ingen bemerkninger.

Retten bemerker at tidsforbruket er høyt både hos saksøker og saksøkte Norsk Stein AS, men det er saksøker som har anlagt saken bredt og hatt mange provokasjoner som motparten har måtte besvare. Begge de saksøkte har på noen området kunne samarbeidet, og har til en viss grad også gjort det. Det er vanskelig for retten å si at de burde samkjørt seg mer. Advokat Berger kjente også saksforholdet godt i og med den forutgående tvisten opp mot plan- og bygningsloven i kommunen. Hans timetall reduseres noe.

Retten har merknader til totalkravet fra Norsk Stein AS. Advokat Berger har spesialkompetanse på området og det er da lagt til grunn at man kan ta en høyere timesats. Motsatsen til dette vil være at man bruker mindre tid. Men han har brukt omtrent det samme som antall timer som advokat Os. Retten vil skjønnsmessig redusere kravet noe.

Videre er retten kjent med at det forberedende arbeid har i noen grad vært gjort av en advokatfullmektig. Advokat Berger ønsket derfor at hun skulle være rettslig medhjelper under hovedforhandlingen, men det lot seg ikke gjøre pga begrensninger satt av smittevern hensyn. Arbeid utført av en advokatfullmektig må prises lavere. Retten vet ikke hvor mye arbeid hun har utført, og gjør en skjønnsmessig reduksjon.

Advokat Bergers salærkrav settes til kr 750.000. Beløpet er eksklusiv mva da Norsk Stein AS er fradragsberettiget.

Det er krevd sakkyndig kostnader for Nessler med kr 55.600 for gjennomgang av saksdokumenter og deltagelse i retten. Retten kan ikke se at det var mange av dokumentene han trengte å gjennomgå for å kunne vitne i retten. Selve tiden i retten var i underkant av to timer. Retten mener kravet er for høyt og reduserer det til kr 35.000.

Retten har ingen bemerkninger til krav fra kommunen.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Grunnen er andre presserende oppgaver.

DOMSSLUTNING

I forhold til Norsk Stein AS:

1. Norsk Stein AS frifinnes.
2. Christian Magnus Falster, Marius Erik Falster, Kim Fredrik Falster, Nils Petter Falster og Preben Falster, betaler en for alle innen 14 – fjorten – dager fra dommens forkynnelse sakskostnader til Norsk Stein AS med til sammen 785.000 – syvhundreogåttifemtusen – kroner.

I forhold til Larvik kommune:

1. Sak 20-072166TVI-VEFO/LA avvises.
2. Christian Magnus Falster, Marius Erik Falster, Kim Fredrik Falster, Nils Petter Falster og Preben Falster, betaler en for alle innen 14 – fjorten – dager fra dommens forkynnelse sakskostnader til Larvik kommune med 133.184 – etthundreogtrettitretusenetthundreogåttifire – kroner.

Retten hevet

Siri Vigmostad

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.